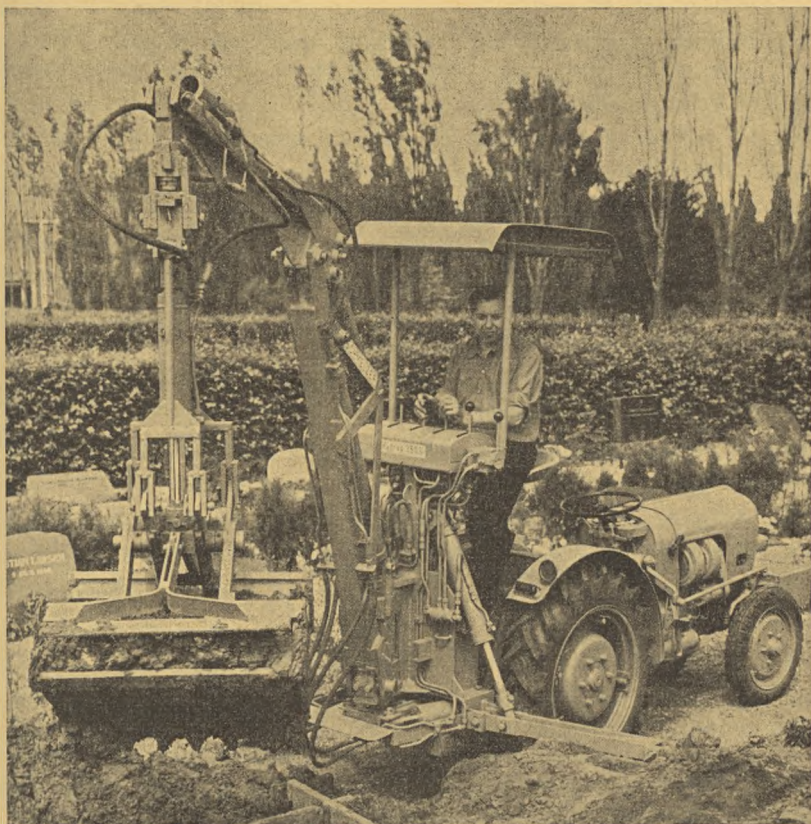

INDHOLDSFORTEGNELSE

TILLÆG
til Vore Kirkegårde
bind 22 . nr. 6

TILLÆGET:

Musæumsinspektør, dr. phil. Otto Norn: Gravmæler .. s. 49	Fra dagbladene s. 46
Carl Østen: Grønlandske kirkegårde s. 54	Fra tidsskrifterne s. 48
	Kirkegårds konkurrence s. 48
	Resolutioner s.50

Første special- gravemaskine til kirkegårde leveret

I marts d. å. demonstrerede A. Hansens Amagerfrø for første gang i Danmark SCHMELTZER specialgravemaskine for en kreds af kirkegårdsfolk. Demonstrationen blev fulgt op af en teknisk gennemgang i „Vore Kirkegårde“ bind 22 nr. 5. Behovet for mekanisering af gravning er meget aktuell, ikke mindst på grund af mangelen på arbejdskraft. Den første, der har erkendt de maskinelle fordele og rentabiliteten ved brugen af en sådan maskine, er anlægsgartner Julius Holm, Kolding, der her graver den første grav på Sdr. Kirkegård i Kolding.

Fra danske dagblade

- 27/4. Kalundborg Folkeblad: Regulerings-projekt for Finderup kirkegård udarbejdet. (havearkitekt *H. Breinholt Nielsen*, Sorø)
- 27/4. Lolland-Falster Folketidende: Meget smukt moderne kapel er under opførelse på Rødby kgd. (arkitekt *Jørgen Damgård*)
- 24/5. Aarhus Stiftstidende: Lyngby kgd. ved Aarhus omlægges for ca. 28.000 kr.
- 26/5. Ny Dag. Nyk. Falster: Nyt kirkegårdsareal på 2 tdr. land, som menighedsrådet har erhvervet ved ekspropriation i Stubbekøbing, er påbegyndt drænet. Skitseprojekt til ny kirkegård er indsendt til godkendelse i kirkeministeriet. (havearkitekt: kirkegårdsinspektør *J. Birksø*, Nykøbing F.)
- 27/5. Silkeborg Avis: Kirkegårdsudvidelse i Ry under overvejelse.
- 28/5. Jydske Tidende, Åbenrå: Efter 3 års ventetid er der givet byggetilladelse til nyt kapel i Svenstrup. Licitationsstilbud på ialt ca. 63.000 kr.
- 2/6. Aarhus Stiftstidende: Egå kgd. skal udvides.
- 3/6. Jydske Tidende, Åbenrå: Kapel ved Tandslet kirke projekteret med 72 m² til 83.000 kr.
- 4/6. Kalundborg Folkeblad: Ny kirkegård ved Fårevejle kirke projekteret. Regulering af den gamle kgd. igangsættes i sommer. (havearkitekt: professor *Georg Boye*.)
- 9/6. Frederiksborg Amts Avis: Ny kirke og kirkegård overvejes projekteret i Espergærde.
- 9/6. Aktuelt: Udvidelse af Stenløse kgd. påbegyndt.
- 15/6. Møns Dagblad, Stege: Stærke og berettigede protester i Præsto mod evt. udvidelse af kirkegården ved inddragelse af det 6 år gamle anlæg ved „Frederiksminde“.
- 16/6. Svendborg Avis: Strib kgd. udvides.
- 17/6. Skanderborg Amts Avis: Sjørlev kgd. udvides med 300 gravsteder på 3.800 kvadratmeter.
- 18/6. Sjællands Tidende, Sorø: Sct. Mikkel's kirkegård i Slagelse har fået ny låge og stor ny overdækket pergola.
- 24/6. Viborgs stifts folkeblad: Sjørlev kirkegård planlagt udvidet med ca. 300 gravsteder på 3.800 kvadratmeter af degne- og præstegårdshave.
- 27/6. Skanderborg Amts avis: Skanderup kgd. planlagt udvidet med 250 gravsteder.
- 28/6. Vestkysten: Brejning kgd. påtænkes udvidet.
- 2/7. Sjællands Tidende, Sorø: Udvidelsen af Sorø nye kirkegård er nu påbegyndt. Jordarbejderne blev afsluttet i efteråret 1965. De resterende arbejder, der udføres af anlægsgartner Nørgård, Ringsted og entreprenør *J. K. Thistrup Petersen*, Ringsted, ventes færdig i oktober 1966. Med den nye kirkegård bliver der yderligere 1000 kistegravpladser og 4000 urnegravpladser på kirkegården. Samlede anlægssum 140.000 kr for 1,3 ha.
- 3/7. Frederiksborg Amts Avis: Birkerød assistens kgd. udvides med 250 gravlejer for 87.000 kr.
- 6/7. Kristeligt Dagblad: Havnbjerg menighedsråd har besluttet at anlægge en ny kirkegård mellem Elsmark kirkesti og Havnbjerg Mølle.
- 7/7. Vejle Amts Folkeblad: Uldum kgd. påtænkes udvidet.
- Aalborg Amtstidende: Vodskov kirkegård påtænkes udvidet med 5.900 kvadratmeter mod vest.
- 11/7. Præstø Avis: På Magleby Stevns kgd. påtænkes anlagt en afdeling med urnegravsteder på grund af det stærkt stigende antal kremationer.

17/7. Jyllands Posten: Menighedsrådene i Frederikshavn, Bangsbostrand og Abildgård sogne har i fællesskab købt 6 td. jord for 185.000 kr. til anlæg af ny kirkegård.

20/7. Kalundborg Folkeblad: Svinninge menighedsråd påtænker køb af jord syd for nuværende kgd. med henblik på kirkegårdsudvidelse.

22/7. Sjællands Tidende: Fuglebjerggårds arbejderbolig på Næstvedvej i Fuglebjerg nedrevet for at give plads til ny kirkegårdsudvidelse.

9/8. Holstebro Dagblad: Gimsinge kgd. påtænkes udvidet.

13/8. Silkeborg Avis: Gjellerup kirkegård udvides med 4½ tdl. mod vest. Arbejdet ventes færdigt efteråret 66.

2/2. Agderposten ,Arendal: Fjære kgd. skal udvides og omlægges (havearkitekt: Huvestad og Hauglum.

3/2. Nordlands Framtid, Bodø: Staumen kgd. udvides med 10,3 da. Areal erhvervet for 13.000 kr.

18/2. Vestfold Framtid: Kirkegårdene i Sandar påtænkes udvidet.

23/4. Sarpen: Skjeberg kgd. skal udvides (havearkitekt A. Gabrielsen). Foreløbig udvides den gamle kirkegård med godt 100 nye gravsteder for 9.200 kr.

29/4. Vestfold: Kodal kgd. udvides med 1000 kvadratmeter. Der bliver plads til 64 kistegravpladser og 28 urnegrave i en lund.

30/4. Tvedestrandsposten: Flosta kgd. skal udvides for 99.000 kr.

7/5. Valdres: Kirkegården i Skogajordet reguleres for 40.000.

3/5. Rana Blad: Sandnes kgd. udvides med 30 da.

3/5. Kviteseid kgd. udvides.

9/5. Gudbrandsdølen: Udvidelse af Vingrom kgd. koster 97.500 kr.

9/5. Porsgrunns Dagblad: Eidanger kgd. planlægges udvidet.

21/5. Østfold Posten: Skiptved kgd. skal udvides.

27/5. Ringerikes Blad: Lunder kgd. udvides.

1/6. Varden, Skien: Det haster at få anlagt en centralkirkegd. ved Eidanger.

11/6. Tidens Krav: Raner kgd. udvides med 1200 kvm.

17/6. Rogaland: Høle kgd. udv.

17/6. Øvre Smålene: Skiptved kgd. udvides for 80.000 kr.

22/6. Stjørdalingen: Hegra kgd. skal udvides.

22/6. Stjørdalingen: Hegra kgd. skal udvides.

27/6. Sunnmøre Arbeideravis: Nu kun få gravsteder tilbage på Borgund kgd. Spørgsmålet om ny gravplads er på grund af arkæologiske udgravninger i Kaupangen ikke løst endnu.

28/6. Nordlys: Kirkegården på Skjervøy udvides med ca. 300 gravpladser.

30/6. Totens Blad: Kolbu kgd. udvides med 610 kistegravpladser og 111 urnegravpladser. Kirkegården vil herefter have ialt 2009 gravpladser. Udvidelsen koster ialt 70.000 kr.

6/7. Varden: Eidanger kgd. udvides.

8/7. Akershus Amtstidende: Nordby kgd. udvides med 5 mål over 2 etaper.

Fra norske dagblade

9/7. Haugesunds Avis: Reportage med kirkegårds konsulent Karen Reistad: Kirkegården — en kulturel niveaumåler. Udmærket helsides gennemgang af Norges aktuelle kirkegårdsproblemer.

2/8. Indre Akershus Blad: Fet kirkegård udvides med 12 mål. (tegning hertil af fylkesgartner *Sagli*.)

3/8. Vestfold. Tønsberg: Regulering af den gamle kirkegd. for 12.000 kr.

3/8. Fellesavis. Namsås: Kolvereid gamle kgd. restaureres.

3/8. Fremover. Narvik: Kirkegården på Årstein udvides.

Fra tidsskrifterne

„Deutsche friedhofskultur“ maj 66: Gennemgang af den avancerede og meget dygtigt planlagte Stoffelner Freidhof i Düsseldorf.

Et gennemgående træk er fælles orientering af grave og monumenter (ikke direkte østvendt). Monumenterne gennemgående slanke steler af granit og sandsten af høj kvalitet. Hovedsagelig plantedækkede eller græsudlagte grave (ikke grusbelagte, der i det hele taget er en sjældenhed i Tyskland).

„Landsbygraveren“ har fået nyt og bedre „ansigt“ fra og med juni-nummeret. Landsbygraverforeningen arrangerer for første gang et 5-dages kursus for gravere. Det afholdtes på „Vilvorde“ fra 12. til 16. september. Kursusprogrammet er meget alsidigt:

Plantedyrkning, gødningslære, plantesygdomme og skadedyr, plantematerialets anvendelse, sten og flisers anvendelse, opmåling, nivellering og jordberegning samt regnskab.

Deltagerantallet er begrænset til ca. 60—70.

Kirkegårds-konkurrence i Norge

Kongsberg kommune indbød den 4. august 1965 norske have- og landskabsarkitekter og norske arkitekter til en idékonkurrence om udformning af en gravplads.

Dommerkomiteen havde følgende sammensætning:

Havearkitekt MNAL Karen Reistad.

Arkitekt MNAL Odd Kahrs.

Havearkitekt MNAL Egil Gabrielsen.

Ved fristens udløb den 15. december var der indkommet 23 forslag som alle blev godkendt til bedømmelse.

Juryen har ikke fundet nogen af forslagene af en sådan kvalitet at det kan indstilles til udførelse helt eller bearbejdet. Det blev enstemmigt vedtaget ikke at uddele 1. præmie.

Seks af forslagene har egenskaber og detaljer som juryen finder værdifulde for det videre arbejde med gravpladsens planlægning.

Overensstemmende med dette har juryen enstemmigt vedtaget følgende præmiering og indkøb:

2. præmie: Arkitekterne MNAL Mari og Gullik Kollandsrud.

3. præmie: Havearkitekterne MNAL Knut Fosså og Sveinung Skjold, medarbejder havearkitekt MNAL Kasper Oppdal.

3. præmie: Havearkitekt MNAL Arvid Guddal.

Indkøb: Havearkitekt MNAL Gunner Jarle Sorte.

Indkøb: Arkitekterne MNAL Mari og Gullik Kollandsrud.

Indkøb: Havearkitekt MNAL Anders Kvam.

Ovennævnte kirkegårds konkurrence var, efter udsagn fra pålidelig kilde, tiltænkt internordisk i lighed med de senere års danske med indbydelse til de øvrige nordiske lande.

Resultatet er, som det ses, blevet en fiasko, hvorfor man nu vil prøve at sammenfuske tilfældige detaljer fra forskellige projekter, der er udarbejdet som helhedsløsninger.

Hvor er I henne, nordmænd, i det nordiske samarbejde?

Dansk Ligbrændingsforening. I det forløbne år tog Viborg nyt krematorium i brug. Antallet af krematorier i Danmark udgør nu 28, heraf 6 beliggende i Stor-København.

Endvidere nævnes, at der i Hillerød, Lyngby og Vejle er krematorier under opførelse.

For 1965 er antal kremationer opgjort til ialt 16.521, svarende til 34,5% af samtlige døde. Kremationsprocenten i København og på Frederiksberg var henholdsvis 73,1 og 75,3.

Anbringelse af askerne fordeler sig med en trediedel i askefællesurnegrave, en trediedel i urnegravsteder og en trediedel i familiegrave for kister.

Årsberetningen indeholder en udmærket instruktiv anvendelse af Svenska Eldbegängelsesföreningens kursus for krematoriepersonale, marts 1965 af kirkegårdsinspektør cand. hort. Jørgen Jørgensen, Frederiksberg.

Anmeldelsen slutter:

Hvis Svenska Eldbegängelsesförening fortsætter med disse kurser og stadig giver plads for andre end svenskere, bør mange danske kirkegårdsfolk med krematoriedrift strømme til — det er kurser planlagt og arrangeret ud over det almindelige, men det kræver stor selvstændig indsats.

Det skal meddeles at Svenska Eldbegängelsesförening igen indbyder til kursus for kirkegårdsledere, af hvilke deltagere fra de øvrige nordiske lande også er meget velkomne, den 10. — 14. oktober 1966.

Kurset omfatter:

15 foredrag samt gruppearbejde og diskussion i forbindelse hermed.

Lokale og tid:

Kurset afholdes på Kjesäters Folkhögskola i tiden 10. — 14. oktober 1966. Deltagerne indlogeres dels på folkehøjskolen, dels på Vinåkers hotel.

Kursuslitteratur:

Kursuskompender som indgår i kursusafgiften, uddeles i forening med eller efter behandling af de forskellige emner.

Kursusafgift:

er for deltagere fra myndigheder tilsluttet Svenska Eldbegängelseföreningen kr. 350,— og for øvrige 450,—. Kursusafgiften bør indbetales til Svenska Eldbegängelseföreningen, postgiro 512 80, før den 1. september 1966, med angivelse af „Kursusafgift“ på talonen.

Pensionspris

inkluderer alle måltider og udgør

Kursusafgift

for delt værelse sv. kr. 48,— ca.

for enkelt værelse sv. kr. 52,— ca.

inkl. betjeningsafgift.

For afslutningsmiddag er Svenska Eldbegängelseförening vært.

Årsskrifter 1966

„Norsk kremasjons forening“

I 1965 er der taget 2 nye krematorier i brug, nemlig i Fredrikstad og Askim.

Krematoriet på Haslum i Bærum beregnes at blive færdigt i 1966. For øvrigt arbejdes der med krematorieplaner en række steder i landet.

Ved Norges 32 krematorier var det samlede antal kremationer i 1965 7734 mod 7640 i 1964. Antal død i hele landet var i 1964 35.171. 21,72% blev kremeret. Antal døde i 1965 var 33.740 (foreløbigt tal.) 22,95% blev kremeret.

For de kommuner som har krematorium var gennemsnitsprocenten for hjemmehørende kremerte i 1964 55,37 og i 1965 52,90. For de kommuner der også havde krematorium i 1964 var procenten 54,60.

I tiden siden det første krematorium blev taget i brug, er der ved norske krematorier foretaget i alt 156.382 kremationer.

I følgende byer var i 1965 kremationsprocenten for hjemmehørende døde højere end procenten for jordbegravelser.

Hamar	81,48
Moss	75,84
Drammen	73,25
Oslo	71,27
Bergen	64,76
Trondheim	57,96
Larvik	54,91
Rjukan	52,63
Steinkjer	52,00
Tønsberg	51,67
Kristiansund	50,50

Resolutioner

Kirkeministeriets skriv (til N.N.) af 24/10 1962 ang. en kirkegårdsbestyrelses adgang til at gøre indgreb i et gravsted efter udløbet af første fredningsperiode af hensyn til gennemførelse af en kirkegårdsregulering.

I et til ministeriet indgivet andragende har De besværet Dem over, at Glostrup Begravelsesvæsen har ladet foretage visse indgreb i gravsted nr. -- på Glostrup kirkegård, uden at Deres og Deres families samtykke til indgrebene forud var indhentet, og under henvisning hertil har De fordret gravstedets tidligere stand retableret.

Da De har truffet aftale om gravstedets vedligeholdelse og renholdelse til anden side, har De endvidere begæret fritagelse for det begravelsesvæsenet i forbindelse med fornyelsen af dispositionsretten til det omhandlede gravsted stillede vilkår, hvorefter vedligeholdelsen af gravstedet alene må ske ved kirkegårdens foranstaltning.

Ministeriet har gennem stiftsøvrigheden over Helsingør stift indhentet en erklæring over sagen fra Glostrup sogns menighedsråd, ligesom man af menighedsrådet er blevet gjort bekendt med den mellem Dem, Deres advokat, begravelsesvæsenet og menighedsrådet førte korrespondance.

Det fremgår af det foreliggende, at den seneste begravelse i det omhandlede gravsted fandt sted i 1934, da Deres 1/2 år gamle barn blev begravet, og at den almindelige (første) fredningsperiode, da fredningstiden for børnegravsteder på Glostrup kirkegård er 10 år, herefter er udløbet i 1944.

Endvidere er det oplyst, at dispositionsretten til det pågældende gravsted udløb i 1959, og at gravstedets indretning, efter at Smørum

herreds provstiudvalg under den 19. maj 1960 har approberet en reguleringsplan for kirkegården, er blevet ændret i overensstemmelse med denne reguleringsplan.

Endelig fremgår det af sagen, at brugretten til gravstedet efter derom af Dem fremsat anmodning i 1962 er fornyet på sådanne vilkår i henseende til benyttelse og vedligeholdelse, som er hjemlet i den godkendte reguleringsplan, hvorefter det for gravsteder i den pågældende kirkegårdsafdeling bl. a. er bestemt, at vedligeholdelsen skal ske ved kirkegårdens foranstaltning.

I anledning heraf skal man meddele, at menighedsrådet, da 1. fredningsperiode efter den seneste begravelse i gravstedet er udløbet, har været berettiget til at foretage indgreb i det pågældende gravsted i overensstemmelse med den for denne afdeling af kirkegården approberede reguleringsplan, samt at menighedsrådet ligeledes har været berettiget til at gøre brugsrettens fornyelse betinget af, at gravstedsbrugeren indgår på at respektere de servitutter, som ved reguleringsplanen er pålagt gravsteder i den pågældende afdeling, herunder at gravstedernes renholdelse for gravstedsbrugers regning sker ved kirkegårdens foranstaltning. Ministeriet finder herefter ikke anledning til at foretage videre i sagen.

Italiensk firma søger marmorfirma,

der er villig til at kontakte os med henblik på at etablere et depot for italiensk marmor i Danmark. Referencer ønskes. Korrespondance på fransk.

P.O. Box 124 Massa - Carrara - Italien

Graver og kirkegårdsassistent

En stilling som graver og kirkegårdsassistent bliver ledig på Frederikshavn kirkegård.

Kirkegårdskyndig gartneruddannet mand foretrækkes. Havebrugsuddannelse eller kirkegårdskursus fra »Vilvorde« vil være en fordel.

Nærmere oplysning ved henvendelse hos kirkegårdsinspektør Svend Hellum, Frederikshavn.

Vore Kirkegårde

Redaktør: Havearkitekt m.d.h. Torben Michelsen, Sorø.

Redaktion: Akademihaven, Sorø, Telf. (03) 63 16 53.

Ekspedition: Silkeborgvej 23, Horsens, giro 11915.

Abonnement: Medlemmer af Foreningen for Kirkegårdskultur får gratis tidsskriftet, der udkommer med 4 hefter om året. Enkelthefter sælges for kr. 4.00 pr. stk.

Henvendelse: Silkeborgvej 23, Horsens.

Adresseforandringer bedes altid anmeldt til posthuset. Skulle bladet udeblive, bedes man klage til nærmeste postkontor.

Annoncer tegnes hos redaktøren og i ekspeditionen.

Annoncetakst: $\frac{1}{32}$ side kr. 15,—, $\frac{1}{16}$ kr. 26,—, $\frac{1}{8}$ kr. 40,—, $\frac{1}{4}$ kr. 70,—, $\frac{1}{2}$ kr. 135,— og $\frac{1}{1}$ kr. 250,—; 10 pct. rabat for 4 gange og 25 pct. rabat for 12 gange.

MEMLEM AF
FORENINGEN AF DANSKE
UGEBLADE, FAGBLADE OG TIDSSKRIFTER

Vore Kirkegårde leveres iflg. aftale obligatorisk til medlemmer af Foreningen af danske kirkegårdsledere og medlemmer af Østifternes Sten- og Billedhuggerforening, Stenhuggerlauget i København samt Stenhuggermesterforeningen i Jylland og Stenindustriens Arbejdsgiverforening på Bornholm. Endvidere vederlagsfrit til kirkeministeriet, landets stiftsøvrigheder, de kgl. bygningsinspektører samt provsterne.

MASSEY-FERGUSON

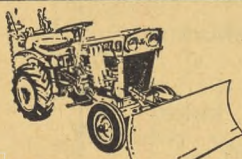
ELF

lilletraktoren med de store muligheder

Massey-Ferguson ELF er centrum i et stort og alsidigt redskabsprogram, som gør den lige ideel til gartnerier, planteskoler, idrætsanlæg, parker, industrialanlæg og større private haver... ELF har en økonomisk 8 hk benzinmotor og er udstyret med alle de tekniske finesser, der gør arbejdet til en leg: skivebremser, 4 frem- og 2 bakgear, stor frihøjde, motor- og kørselsafhængigt kraftudtag m. m. ... Gør arbejdet lettere med Massey-Ferguson ELF - lilletraktoren med de store muligheder.

C-78

KONIGLIG HOFLIVERANDER
NORDISK TRACTOR COMPANY A/S
KØBENHAVN SV.